

the right to live according to their own choice, with a real opportunity to assess other options. This choice is the most important part of the concept of cultural freedom.

Interculturalism based on the idea and practice of cultural interaction, emphasizes the importance of the modern world as an individual and group relations related to identities. The individual choice of takes priority over identity, attributed to the community. As multiculturalism interculturalism based on the idea of cultural diversity in the world and individual countries. However, if multiculturalism primarily aimed at protecting the cultural characteristics and often leads to cultural isolation, the interculturalism focuses on the interaction between the different cultures. The latter involves the common interests of the citizens of different nationalities and religions, united by common civic responsibility for their country.

Intercultural dialogue is understood as an open and respectful exchange of views on the basis of mutual understanding and respect between individuals and groups of people who differ in ethnic, cultural, religious and linguistic grounds, as well as historical background. Dialog operates at all levels: within a society and between European societies and between Europe and the rest of the world.

Key words: multiculturalism, ethnicity, identity, interculturalism, assimilation, citizenship, immigrants.

УДК 323.1

К. М. ВІТМАН

КОНСТРУКТИВІЗМ: ДО ПРОБЛЕМИ СИНТЕЗУ ПАРАДИГМ ВИВЧЕННЯ ЕТНІЧНОСТІ

Розглядаються основні постулати трьох парадигм вивчення етнічності та етнічних спільнот. Детально аналізується конструктивізм — як теоретичні витоки, так і сучасні інтерпретації наукового підходу. Автор вказує на те, що саме конструктивізм найкраще підходить для аналізу етнополітичних процесів сучасності. Однак діалектична взаємодія головних парадигм залишається актуальною, оскільки дає вичерпне, багатовимірне бачення явища етнічності.

Ключові слова: конструктивізм, етнічність, етнос.

Витман В.Н. Конструктивізм: к проблеме синтеза парадигм изучения этничности

Рассматриваются основные постулаты трех парадигм изучения этничности и этнических общностей. Детально анализируется конструктивизм — как теоретические истоки, так и современные интерпретации научного подхода. Автор указывает на то, что именно конструктивизм как нельзя лучше

© ВІТМАН Костянтин Миколайович — доктор політичних наук, професор Національного університету «Одеська юридична академія»

подходит для анализа этнополитических процессов современности. Впрочем, диалектическое взаимодействие главных парадигм остается актуальным, поскольку дает исчерпывающее, многомерное видение явления этничности.

Ключевые слова: конструктивизм, этничность, этнос.

Vitman Kostantyn. Constructivism: to the Problem of Ethnicity Paradigms' Study Synthesis

The basic postulates of the three paradigms of ethnicity and ethnic communities are studied. Constructivism is analyzed in details — theoretical origins as well as modern interpretations of the scientific approach. The author points out that constructivism in particular is best approach to analyze modern ethnopolitical processes. However, the main dialectical interaction of paradigms remains important, because it gives a comprehensive, multi-dimensional vision of the phenomenon of ethnicity.

Key words: *constructivism, ethnicity, ethnos.*

На даному етапі розвитку етнополітичної думки категорії етнічності, етносу та похідних від них розглядаються в межах трьох парадигм — примордіалізму, інструменталізму та конструктивізму. Примордіалізм (від лат. *primor* — первинний) трактує етнічність як природну, невід'ємну характеристику людини, а етнос як першопочаткову форму об'єднання людей за принципом крові. Для такого об'єднання споріднених людей характерні спільні ознаки — мова, культура, релігія. Етнічність у примордіалізмі постає фундаментальною властивістю етносу — органічною, заданою генетично. Вона є постійною характеристикою людського буття, незмінною рисою, що супроводжує людину від народження до смерті. Примордіалісти переконані у тому, що усвідомлення власної етнічної належності закладено в генетичному коді людини з моменту її народження і об'єднує людей в особливі біологічні спільноти — етноси, народи, нації, які будують свої національні держави. Кожен етнос має свої особливі, неповторні ознаки, як культурні (етнічний менталітет, поведінка, вбрання, мова), так і антропологічні (колір шкіри, волосся, райдужної оболонки очей), що дозволяє визначити належність людини до того чи іншого етносу, відрізнити один етнос від іншого, — стверджує К. Мартинов¹. Утім, це постулати переважно соціобіологічного напрямку примордіалізму.

Представники еволюційно-історичного напрямку розглядають етнос і його властивість — «етнічність» вже не як природні, а як соціальні прояви формування спільноти. В межах еволюційно-історичного підходу етнічна належність пояснюється не біологічними

факторами, а впливом конкретних соціально-історичних умов. Як узгальнює Ю. Осадчий, незважаючи на формальний поділ, всі представники примордіалізму розглядають етноси як реально існуючі людські спільноти, що характеризуються такими рисами: спільною територією проживання; біологічним самовідтворенням; культурно-побутовою єдністю; самосвідомістю та самоідентифікацією². Примордіалізм як науковий напрям представлений роботами Е. Сміта, С. Широкогорова, Ю. Бромлея, Л. Гумільова, В. Мюльмана, П. Ван ден Берге.

Інструменталізм (від лат. *instrument* — знаряддя) виник у відповідь на неможливість за допомогою примордіалізму пояснити інтенсифікацію національних рухів у сучасному світі, процеси політизації етнічності та етнічної мобілізації. В межах цього підходу етнічність розглядається як інструмент, за допомогою якого групи людей, об'єднуючись, досягають певних цілей. Прихильників інструменталізму цікавила не стільки об'єктивна основа формування, функціонування етносу, скільки його соціальна роль. В межах інструменталізму етнічна ідентичність оголошується ситуативною, а отже обирається індивідом або групою людей, які керуються певними раціональними міркуваннями.

Західна школа етнополітології навіть називає інструменталізм ситуаціонізмом, оскільки етнічність постає продуктом впливу соціальної, політичної, економічної ситуації на індивіда або групу. Прикладом є, як правило, різке збільшення кількості представників національної меншини, яка отримала певні преференції від держави (підвищення статусу, гарантування особливих умов за допомогою позитивної дискримінації). Культура, релігія, мова є не більше ніж набором символів, смислів, якими група маніпулює знову ж таки для досягнення певних цілей в політиці. Представники інструменталізму вважають етнічність продуктом етнічних міфів та установок, якими маніпулюють з метою отримання певної вигоди. Інколи етнічність постає різновидом ідеології, яку створює і якою послуговується етнічна еліта, мобілізуючи групу для участі у політиці та боротьби за владу. Інструменталістський напрям представлений працями Д. Белла, Д. Горовіца, К. Янга, Р. Брубейкера, Н. Глейзера, Дж. Бентлі, М. Чебоксарова.

На нашу думку, обидва підходи не втратили своєї актуальності і виконали функцію найповнішого дослідження обраної дослідни-

ками проекції об'єкту — етнічності. Однак і примордіалізм, і інструменталізм надавали гіпертрофованого значення певним аспектам етнічності, однаковою мірою притаманних феномену — напередзаданості або ситуативності. Г. Шакурова помітила, що кожна з парадигм розглядає, детально аналізує та фокусує переважно одну зі сторін явища етнічності. Тоді як тенденції останніх років вказують на те, що «найбільш перспективним є дослідження проблеми етнічності з позицій інтеграції найбільш важливих аспектів представлених напрямів у загальну когерентну теорію етнічності»³.

Аналогічної позиції дотримується також С. Лур'є, вказуючи на те, що абсолютну більшість етнічних груп з однаковим успіхом можна проаналізувати, відштовхуючись від будь-якого підходу до етнічності. Дослідниця стверджує, що етнічність усіх респондентів напередзадана, питання лише у формах її появу та обставинах, що сприяють її пробудженню, актуалізації. Все — аж до зовнішності індивіда працює на етнічність. За словами С. Лур'є, третій підхід до етнічності — конструктивізм передбачає, що кожна людина має ту або іншу етнічну прив'язаність, яка може дрімати, ніяк не проявляючи себе, а може навпаки активізуватися, прокинутися під дією певних чинників⁴.

Ніхто не заперечує того, що етнічність містить певні об'єктивні антропологічні ознаки — колір очей, шкіри, волосся, якими складно маніпулювати і які не так легко піддаються вільному вибору індивіда, корекції. Саме зовнішні відмінності етнічних груп — звеличування своїх характерних рис та упослідження чужих — залишаються об'єктивним підґрунтям таких явищ, як расизм, ксенофобія, дискримінація. Така етнічна поведінка забезпечує виживання етнічної групи, запобігає її асиміляції та поглинанню іншими етноспільнотами. Отже, певні ознаки етнічності є вродженими і від них майже неможливо позбутися, що свідчить на користь актуальності примордіалізму. Наприклад, статистика вказує на дуже низькі шанси бути всиновленими для дітей неслов'янської зовнішності в слов'янських країнах. Опитувані потенційні батьки обґрунтовують своє небажання всиновлювати неслов'янських дітей тим, що ці діти будуть їм чужими, зазнаватимуть дискримінації в слов'янському етнокультурному середовищі і відрізнятимуться зовнішньо від їх самих⁵. Інструменталізм не підходить для аналізу та обґрунтування таких ситуацій взагалі.

Але це не означає, що ці ж антропологічні етнічні ознаки не можуть бути використані як інструмент для досягнення певних цілей — наприклад, національними меншинами для захисту своїх прав, або як основа для конструювання певної уявної спільноти. Тому найбільший інтерес у світлі останніх етнополітичних конфліктів та процесів в Європі викликає найбільш пізня наукова парадигма — конструктивізм (від лат. *construction* — побудова).

Найбільшого поширення конструктивістський підхід до етнічності набув в 60–70 роках ХХ ст. в етнополітології так званих емігрантських держав (США, Канади, Австралії), на відміну від держав-націй Європи. Адже саме в емігрантських державах були відсутні нації в класичному розумінні — як етноси, що в процесі етногенезу сформували власні держави. Нації США, Канади та Австралії були від самого початку політичними (громадянськими), в формуванні яких етнічність не відігравала жодної ролі — вона була збірною, строкатою. Ці нації конструювалися, що і дало початок нового наукового підходу до етнічності, етносу. Адже для конструювання націй емігрантських держав більш важливі уявлення про спільність території, історії, культури, а не спільність кровного зв'язку.

Основні постулати конструктивізму були напрацьовані в дослідженнях Б. Андерсена, Е. Сміта, П. Бурдье, Ф. Барта, Е. Гелнера, Е. Хобсбаума. Сучасні дослідники припускають, що конструктивістська концепція — це своєрідна спроба поєднати два попередні підходи до трактування етнічності — примордіалізму та інструменталізму. Адже конструктивісти не заперечують примордіальності (первинності) етнічних спільнот, але подальший їх розвиток розглядають через призму соціальної структури суспільства⁶. Однак з праць С. Кара-Мурзи випливає, що конструктивізм вже ж ближчий до інструменталізму, ніж до примордіалізму. Не випадково, інструменталізм як окремий підхід до вивчення етнічності та етносу навіть не виокремлюється в деяких наукових школах. Політолог стверджує, що конструктивізм базується на протилежній до примордіалізму підваліні: «етнічність не є чимось даним людині споконвічно, вона не структура, закодована в біологічних складових організму (крові) або в особливостях ландшафту; вона не тавро, поставлене на людях культурою в попередні періоди; етнічність конструюється людьми в ході їх творчої соціальної діяльності — і постійно підтверджується або переформатовується»⁷.

Конструктивізм фокусує увагу на непостійності, суб'єктивній природі етнічних явищ і відкидає об'єктивність традиційних компонентів етносу. Зокрема, С. Соколовський вважає, що «не культурна однорідність породжує етнос... а саме буття цієї спільноти може породжувати певний рівень культурної однорідності»⁸. Представники конструктивізму пропонують навіть відмовитися під поняття «етнос», оскільки переконані, що етносів не існує, натомість ті спільноти, які ми звикли вважати етносами, є не чим іншим, як етнічними групами або ж етнокультурними спільнотами. Ці групи конструюються шляхом напрацювання спільного уявлення про спільну історичну долю та поступ. На відміну від примордіалізму, в якому етноси народжуються, старіють та помирають (Л. Гумільов). Таким чином етнос у конструктивізмі постає дуже умовною категорією, свосередним інтелектуальним конструктом, що народжується в головах вчених або політичних лідерів. Російський етнополітолог-конструктивіст В.Тішков зауважив, що не використовує термін «етнос», оскільки, мовляв, не знає, що це таке⁹.

Е. Хобсбаум у праці «Винайдена традиція» також заперечує об'єктивний характер існування етносів, націй, національних держав, вважаючи ці конструкти результатом соціальної інженерії. Дослідник ставить під сумнів той факт, що вони своїм корінням «йдуть у глибоке минуле і є людськими спільнотами настільки «природними», що для їх визначення достатньо простого самоствердження». За його словами, нації з усім їх громіздким спорядженням завжди претендують на щось прямо протилежне новизні і штучності¹⁰. Конструктивісти вважають, що більшість націй конструюється навколо етнічних міфів, інколи навіть вигаданої історії, ретельно підібраних культурних символів. Таким чином у конструктивізмі етнічна спільнота постає як результат цілеспрямованої діяльності (етнонаціональної політики) етнічних еліт, що прагнуть здобути владу або зберегти її.

С. Сторожук намагається підтвердити аргументи конструктивістів конкретними прикладами з історії національних рухів. Дослідник стверджує, що у більшості випадків зародженню нації передувала поява творів історичного і культурологічного характеру, збірників фольклору, літературних праць, відверто націлених на пробудження серед народу патріотичних і національних почуттів й усвідомлення

власної гідності¹¹. Як приклад наводиться діяльність етнографічних товариств на українських теренах поч. ХІХ ст., які доклали чимало зусиль для формування ідеї культурної окремішності української нації. І лише згодом ідея унікальності української нації стала підставою для політизації національних вимог.

Характерно, що запропонована класифікація наукових парадигм до вивчення етносу та етнічності поділяється не усіма вченими. Зокрема О. Хабенська вважає, що інструменталізм є складовою конструктивістської концепції етнічності, зауважуючи при цьому, що інколи інструменталізм розглядається як окремих (третій) підхід до етнічності або кваліфікується як посередницьке, перехідне трактування між примордіалізмом та конструктивізмом¹². Тому дослідниця виокремлює три основні напрямки в межах конструктивістської концепції етнічності: когнітивізм, релятивізм (або котекстуалізм) і інструменталізм. О. Хабенська стверджує, що інструменталісти роблять наголос на інструментально-раціональному використанні етнічності етнічними елітами та групами як на засобі боротьби за економічні та політичні ресурси (А. Коен), що в цілому вписується у парадигму конструктивізму.

Тоді як представники когнітивістського підходу, започаткованого А. Епштейном, розглядають етнічність як механізм адаптації індивіда до складної соціальної реальності шляхом формування когнітивної карти соціуму, в якому індивід перебуває. Ця когнітивна карта дозволяє типологізувати та спрощувати сприйняття чужих груп та індивідів зокрема та оточуючого світу в цілому. Прихильники релятивістської концепції, як стверджує О. Хабенська, акцентують увагу на ситуативності етнічності, на її відносному характері, що проявляється не тільки в наповненості умовно різноманітним культурним матеріалом, скільки в підтриманні представниками етнічних груп стабільності етнічних кордонів всередині змінного соціуму. Ці спільноти вважаються більше сконструйованими, ніж реальними.

І справді, релятивісти переконані, що головна роль етнічності полягає у соціальній організації культурних відмінностей. Зокрема Ф. Барт у своїй роботі «Етнічні групи та кордони» вказує на те, що членство у етнічній групі — це питання свідомості. Етнічні кордони і формують етнічні спільноти. Найважливішим аспектом під час визначення етнічної належності він називає самокатегоризацію та

зовнішню категоризацію. Особливе значення надається не об'єктивним характеристикам етнічності (території, мові), а суб'єктивним — груповій свідомості, міфотворчості, почуттю солідарності¹³. Ф. Барт переконаний, що етноси формуються завдяки територіальній, політичній та державній ізольованості. Відтак, етнічність у конструктивізмі — це постійний, безперервний процес соціального конструювання спільноти, який ґрунтується на вірі в те, що члени цієї спільноти пов'язані певними зв'язками, типом культури, уявленнями або міфами про спільність походження та спільну історію. У конструктивізмі етнічність не є об'єктивною, вродженою, біологічною, вона є динамічною, соціальною характеристикою людини.

С. Лур'є підкреслює, що конструктивісти насамперед шукали причини, що породжують етнічність і перетворюють її на значимий соціальний фактор. Оскільки конструктивізм розглядає етнічну групу як штучне політизоване утворення, її витoki завжди цікавили учених¹⁴. Враховуючи той факт, що етнічність є соціальною конструкцією, яка не має культурного коріння, то етнічні символи, якими послуговується етнічність, вихоплюються з загальної канви культури, також не маючи органічного походження.

О. Сертакова у своїх працях підтверджує, що етнічність є виключно питанням свідомості. Адже з точки зору соціального конструктивізму, головним в феномені етнічності постає поняття ідентичності, близьке до етнічної самосвідомості. Однак дослідниця уточнює, що якщо в основі самосвідомості етнічної спільноти лежать примордіально притаманні їй риси, то ідентичність трактується як операція соціального конструювання уявних спільнот, які спираються на віру в те, що пов'язані природними зв'язками¹⁵. Відтак етноси, які начебто різняться об'єктивними історико-культурними відмінностями, постають виключно соціальними конструкціями, що виникають і існують завдяки цілеспрямованим зусиллям з боку людей та сформованих ними інститутів. Конструктивізм як науковий підхід утворює погляд на етнічну ідентичність як на змінну, конструйовану — таку, що залежить від соціального, політичного або іншого контексту, в який потрапляє індивід.

Попри адекватність конструктивізму сучасним етнополітичним процесам, тим не менш більшість дослідників переконані, що майбутнє за синтезом основних парадигм вивчення етнічності. Це

підтверджують Н. Копцева та В. Кірко, вказуючи на необхідність пошуку певного консенсусу між примордіалізмом та соціальним конструктивізмом в теоретичних та прикладних дослідженнях, пов'язаних з розумінням внутрішньо-етнічних та міжетнічних процесів. Вчені підкреслюють, що етнічність як первинна соціально-антропологічна якість краще пояснюється в парадигмі примордіалізму, тоді як народ та націю, їх соціальну динаміку зручніше аналізувати та прогнозувати за допомогою концептуального та методологічно-інструментарію соціального конструктивізму¹⁶.

Тому дослідники пропонують власну комбінацію примордіалізму та конструктивізму на прикладі концепції дворівневого етнічного середовища, перший рівень якого аналізується та пояснюється за допомогою примордіалізму, другий — за допомогою конструктивізму. Етнос розглядається як базова одиниця культурної трансформації людства, що формується та реалізується в процесі пристосування певної людської спільноти до середовища, організованого територіально. Перший рівень етнічного середовища є набором таких елементів, як клімат, ландшафт, флора та фауна. Пристосовуючись до середовища, етнос стає його елементом. З нагромадженням культурних артефактів етнос пристосовується до другого рівня середовища (вторинне етнічне середовище), що постає у ході соціальної організації етносу. Вторинне етнічне середовище формується як результат пристосування етносу до соціальної організації, що відповідає технологіям переробки природних матеріалів. Вторинне середовище аналізується за допомогою конструктивістської парадигми.

Однак з теорії випливає, що етнос задається етнічним середовищем, практично не впливаючи на нього. Так, Н. Копцева та В. Кірко стверджують, що «етнос є первинною соціальною одиницею, що формується в процесі пристосування людей до первинного та вторинного середовища. Під час порушення культурної рівноваги етнос, що не зумів пристосуватися (змінитися) до первинного або вторинного середовища, ризикує загинути»¹⁷. Складається враження, такий підхід є проявом більше сучасного примордіалізму, ніж конструктивізму, оскільки в теорії дворівневого середовища нівелюється активна роль самого етносу в зміні, трансформації середовища. Натомість процесами етнічної трансформації керує напередзаданість обох рівнів середовища. На нашу думку, вторинне середовище є ре-

зультатом впливу етносу на середовище, його життєдіяльності, пристосування, яке знаходить відображення у формуванні соціальної структури.

Зауважимо, що спроби синтезувати примордіалізм та конструктивізм, до складу якого включають також інструменталізм, свідчать про актуальність і взаємодію обох підходів. Окремі намагання відмовитися від понять «етнос» та «етнічність», замінивши їх конструйованою, множинною, постійно змінюваною етнічною ідентичністю в межах конструктивізму не завжди виправдовують себе. Втім, більша частина етнічних та етнополітичних процесів набагато якісніше і повніше піддаються науковому аналізу в межах конструктивістської парадигми. Наприклад, абсолютна більшість сучасних держав формують свою етнонаціональну політику, виходячи з позицій політичної нації, яка конструюється з усіх громадян держави незалежно від їх етнічного походження. Тоді як обстоювання етнічної нації, чистоти крові, проекти побудови етнократій вважаються проявами расизму, дискримінації, нерівності, ксенофобії. Однак ці ірраціональні явища, які періодично виникають у всіх країнах світу (від найбільш відсталих до найбільш розвинутих), найкраще пояснюються в межах примордіалістської парадигми. Тому діалектична взаємодія головних підходів до етнічності та етносу залишається актуальною, оскільки відображає повну картину етнополітичних процесів сучасного світу.

1. *Мартынов К.* Примордиализм и конструктивизм: как определяется этническая принадлежность [Электронный ресурс] / К. Мартынов / Высшая школа экономики. — Режим доступа : <http://www.hse.ru/news/moscow/121258679.html>.
2. *Осадчий Ю.* Концепції етнічності в політичній науці / Ю. Осадчий // Політологія: курс лекцій. — Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. — С. 163. 3. *Шакурова Г.* Современные подходы к изучению этничности / Шакурова Г. // Этническая идентичность современных башкир. — М. : Московский государственный социальный университет. — С. 28. 4. *Лурье С.* Национализм, этничность, культура. Категории науки и историческая практика / С. Лурье // Общественные науки и современность. — 1999. — №4. — С. 107. 5. *Прием в семью ребенка с «азиатской» внешностью* [Электронный ресурс] // Конференция «Усыновление» / 7я.ру. — Режим доступа : <http://conf.7ya.ru/fulltext-thread.aspx?cnf=Adopt&trd=51267>. 6. *Осадчий Ю.* Цит. праця. — С. 164. 7. *Кара-Мурза С.* Концепции этничности: конструктивизм / Кара-Мурза С. // Демонтаж народа. — М. : Алгоритм, 2007. — С. 115. 8. *Соколовский С.* Этничность как память: парадигмы этнологического знания / Соколовский С. //

Этнокогнитология. Подходы к изучению этнической идентификации. — М., 1994. — С. 15. **9.** *Тишков В.* Нация: теория и политическая практика / Тишков В. // Взаимодействие политических и национально-этнических конфликтов : материалы международного симпозиума. — Ч. 1. — М., 1994. — С. 65. **10.** *Хобсбаум Э.* Изобретение традиции / Э. Хобсбаум // Вестник Евразии. — 2000. — № 1. — С. 60. **11.** *Сторожук С.* Националізм: проблема визначення та інтерпретації / С. Сторожук // Вісник Черкаського університету. — Сер. Філософія. — 2014. — № 31. — С. 32. **12.** *Хабенская Е.* Этническая идентичность: подходы к проблеме [Электронный ресурс] / Е. Хабенская / Заграница. — Режим доступа : http://world.lib.ru/k/kim_german_nikolaewich/4030-3.shtml. **13.** *Барт Ф.* Этнические группы и социальные границы: социальная организация культурных различий / Барт Ф. — М. : Новое изд-во, 2006. — С. 39. **14.** *Лурье С.* Национализм, этничность, культура. Категории науки и историческая практика / С. Лурье // Общественные науки и современность. — 1999. — №4. — С. 106. **15.** *Сертакова Е.* Социальный конструктивизм как концепция конструирования этноса [Электронный ресурс] / Е. Сертакова // Научный журнал. — 2013. — №6. — Режим доступа : <http://www.science-education.ru/113-11091>. **16.** *Копцева Н.* Этнические характеристики и их аналитика в современных культурных исследованиях [Электронный ресурс] / Н. Копцева, В. Кирко // Научный журнал. — 2014. — № 3. — Режим доступа : <http://www.science-education.ru/117-12726>. **17.** *Там же.*

Vitman Kostantyn. Constructivism: to the Problem of Ethnicity Paradigms' Study Synthesis

At this stage of ethno-political thought categories of ethnicity, ethnic group and derived ones are reviewed within three paradigms — primordialism, instrumentalism and constructivism. Primordialism (Lat. primor — primary) treats ethnicity as a natural, integral characteristic of human, and ethnos as initially association form of people on the basis of blood. For such people the consolidation of related characteristics is common — language, culture, religion. Ethnicity appears to be fundamental feature of ethnos in primordialism — organic, genetically given. It is a constant feature of human existence, the same feature that accompanies man from birth to death.

Instrumentalism (Lat. instrument) arose in response to the impossibility of using primordialism to explain the intensification of national movements in the modern world, the politicization of ethnicity and ethnic mobilization. Within this approach, ethnicity is seen as a tool with the help of which a group of people, coming together, reaches certain goals. Supporters of instrumentalism are not so much interested in objective basis for the ethnos formation as in its social role. Within instrumentalism ethnic identity is declared situational, therefore is elected by individual or group of people, which have certain rational considerations. Western Ethnopolitical Science School even called instrumentalism situationalism because ethnicity appears as a product of social, political and economic situation impact on an individual or a group.

In our opinion, both approaches are still relevant and performed the function of the most complete study of ethnicity. However primordialism and instrumentalism wildly provide certain aspects of ethnicity, equally inherent to phenomenon. The point is that the vast majority of ethnic groups with the same success can be analyzed with the help of any approach to ethnicity. The ethnicity is obvious while communicating with all respondents, the question only in the form of its occurrence and circumstances contributing to its awakening, actualization.

The most advanced scientific paradigm — constructivism (Lat. construction) in light of recent ethnopolitical conflicts and processes in Europe is of the greatest interest. Constructivism became widespread in ethnopolitical science of so-called emigrant countries (USA, Canada, Australia), unlike nation-states of Europe. USA, Canada and Australia were initially political (civil) nations, in the formation of which ethnicity played small role. These nations were constructed, which gave rise to a new scientific approach to ethnicity. Modern scholars suggest that constructivism is a kind of attempt to combine the two previous approaches to ethnicity — primordialism and instrumentalism. Constructivists do not deny the primacy of ethnic communities, but their further development is considered in the light of social structure. Constructivism focuses on volatility, the subjective nature of ethnic phenomena rejecting the objectivity of traditional ethnic components.

Representatives of constructivism even offer to give up the concept of «ethnos» as convinced that ethnoses do not exist, while those communities that we used to consider ethnoses, are nothing more than ethnic groups or ethnocultural communities. These groups are constructed by working out a common understanding of the common historical destiny and progress. Unlike primordialism in which ethnic groups are born, grow old and die (L. Gumilev). Thus ethnicity in constructivism appears very conventional category, a kind of intellectual construct that is born in the minds of scientists and political leaders. Constructivists believe that most nations are constructed around ethnic myths, sometimes even fictional histories, carefully selected cultural symbols. So in constructivism ethnic community appears as a result of purposeful activities (ethnic policy) of ethnic elites seeking to gain power or keep it. Research focus on situational ethnicity, which manifests itself in maintaining the stability of ethnic groups within ethnic boundaries.

The basic postulates of the three paradigms of ethnicity and ethnic communities are studied. Constructivism is analyzed in details — theoretical origins as well as modern interpretations of the scientific approach. The author points out that constructivism in particular is best approach to analyze modern ethnopolitical processes. However, the main dialectical interaction of paradigms remains important, because it gives a comprehensive, multi-dimensional vision of the phenomenon of ethnicity.

Key words: constructivism, ethnicity, ethnos.